

Koszty pożyczek zaciąganych w instytucjach parabankowych online — stosowane opłaty

Costs of loans taken in online shadow banking institutions — applicable fees

dr inż. Julitta Koćwin

Pracownik naukowo-dydaktyczny w Instytucie Nauk Ekonomicznych
na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego
E-mail: julitta.kocwin@uwr.edu.pl; nr ORCID: 0000-0002-1128-3830

Streszczenie

Określenie „parabank” w polskiej opinii publicznej, szczególnie po 2012 roku ma wydźwięk pejoratywny, kojarzący się z aferami finansowymi, upublicznionymi przykładem afery Amber Gold.

Działające na polskim rynku usług parabanki są najczęściej instytucjami oferującymi usługi i produkty finansowe, analogiczne do produktów bankowych, jednakże bez licencji i bez właściwego nadzoru finansowego. W przeciwieństwie do banków instytucje pozabankowe nie wymagają określenia celu wzięcia pożyczki oraz są skłonne udzielić pożyczki klientom nieposiadającym zdolności kredytowej. Dominują wśród nich firmy udzielające pożyczek online, tzw. krótkoterminowych (chwilówek), jak i ratalnych na dłuższe terminy spłaty. W opinii większości potencjalnych klientów parabanków istnieje przekonanie, że firmy udzielające pożyczek „mnożą koszty”, kierując się wyłącznie maksymalizacją zysku, naruszając tym samym zasady bezpieczeństwa pożyczkobiorcy, stąd negatywnie i nieufnie odnoszą się do nich.

W artykule zdefiniowane zostały zasady działania instytucji pozabankowych (pojęcie parabanków). Wskazane zostały nowe regulacje prawne mające wzmocnić ochronę klientów instytucji finansowych. Szczegółnej analizie poddano ich funkcjonowanie obejmujące takie zagadnienia jak: koszty pożyczek, oferta, rodzaje pożyczek oraz przyczyny ich popularności. W zakończeniu wskazano na pozytywne i negatywne aspekty ich działalności.

Słowa kluczowe: pozabankowe instytucje finansowe, parabank, pożyczka, koszty pożyczek

Summary

The term "shadow bank" in Polish public opinion, especially after 2012, has pejorative meaning, associated with financial scandals, a example is the Amber Gold scandal.

Quasi-banks operating on the Polish market are most often institutions offering financial services and products, similar to banking services, however, without a proper license and without financial supervision. Unlike banks, non-bank institutions do not require the determination of the purpose of a loan and are willing to lend to customers who do not have creditworthiness. On market dominated companies providing online loans, the so-called short-term (payday loans) and installments loans for longer repayment periods. In the opinion of the majority of potential clients of the parabanks, there is a belief that loan companies "multiply costs", endeavor solely on profit maximization, thus violating the borrower's security principles, hence they negatively and distrustfully refer to them.

The article defines the principles of operation of non-banking institutions (the concept of quasi-banks). What new legal regulations are introduced to strengthen the protection of clients of financial institutions. Particularly analyzed were their functioning covering such issues as: costs of loans, offer, types of loans and reasons for their popularity. In the end, positive and negative aspects of their activities were pointed out.

Key words: non-bank financial institutions, shadow bank, quasi-bank, loan, loan costs, payday loan

Wstęp

Parabanki są instytucjami finansowymi, prowadzącymi działalność zbliżoną do tej oferowanej przez banki, czyli depozytowo-kredytową, jednak nie w oparciu o przepisy prawa bankowego. Prowadzą działalność bez odpowiedniej licencji,

w obszarze nieobjętym nadzorem finansowym. Nie podlegają one regulacjom Komisji Nadzoru Finansowego (KNF). Do parabanków zaliczane są także firmy pożyczkowe, pożyczające pieniądze zwykle na dość wysoki procent. W koszt oferowanej pożyczki wchodzi: oprocentowanie, odsetki, prowizja (np. za obsługę klienta). W przeciwieństwie do banków udzielają-

cych kredytów ze środków zdeponowanych przez klientów, instytucje pożyczkowe oferują pożyczki w oparciu o własne środki finansowe. W związku z tym ponoszą one większe ryzyko, stąd wyższe oprocentowanie. Jednak wiele umów było tak konstruowanych, by ukrywać dodatkowe opłaty.

Uczciwa firma pożyczkowa winna zarabiać przede wszystkim na oprocentowaniu pożyczki. Jeżeli w bilansie takiej firmy większość przychodów wpływa z tytułu kar i opłat, oznacza to, że firma nastawiona jest negatywnie do klienta, nie weryfikuje jego zdolności kredytowej, więc rozmyślnie wpływa na pogorszenie jego sytuacji finansowej, w rezultacie czego klienci wpadają w pętlę zadłużenia (Dudzińska, Minorczyk-Cichy, 2014).

Rozwój instytucji pozabankowych nastąpił w latach 2007–2008 — w czasie kryzysu bankowego. Wypełniły one pewną lukę, oferując przy ubieganiu się o pożyczkę minimum formalności, wygodę i szybkość zawarcia umowy (także bez wychodzenia z domu), oraz znaczną elastyczność przy zwrocie długu. Atutowym obszarem rozwoju parabanków jest oferta szybkich pożyczek oraz lokat z wielce korzystnym oprocentowaniem (Judaszowesrebrniki.pl, 2014).

Firmy pożyczkowe udostępniają ofertę pożyczek online. Konsument pożycza tyle pieniędzy, ile mu potrzeba, często otrzymując pożyczkę we własnym domu, bez sprawdzania jego historii w BIK.

Pożyczki przez Internet, tzw. popularne chwilówki, są często ostatnią deską ratunku dla osób, które nie mogą otrzymać kredytu w banku. Kwoty ich są znacznie niższe w porównaniu do pożyczek oferowanych przez sektor bankowy, jednakże pieniądze mogą być dostępne na koncie już po 15 minutach. Należy jednak mieć świadomość, że pożyczka przez Internet będzie wyżej oprocentowana od pożyczki w banku. Koszty pożyczek online są większe od udzielanych przez banki, gdyż firmy pozabankowe muszą pozyskiwać dodatkowe środki finansowe, aby mogły funkcjonować. Gdyby tak nie było, wiele z nich musiałoby zakończyć swoją działalność (Judaszowesrebrniki.pl, 2017b).

W przeciwieństwie do oferty kredytów bankowych, nie ma potrzeby określać celu takiej pożyczki (co jest niezwykle ważne dla ich klientów), nie są one przywiązane do zdolności kredytowej pożyczkobiorcy, co oznacza, że mogą udzielić pożyczki nawet osobom, które nie posiadają takiej zdolności i nie mają żadnych szans na uzyskanie kredytu w banku (Judaszowesrebrniki.pl, 2014).

Parabanki pożyczają pieniądze poza systemem bankowym, szybko (w 15 minut), bez zaświadczeń o zarobkach, zatrudnieniu, tylko na dowód osobisty, są więc przez niektórych klientów naiwnie odbierane jako ocalenie od problemów finansowych (Dudzińska, Minorczyk-Cichy, 2014).

Do niedawna jeszcze większość firm pożyczkowych żerowała na naiwności klientów — nie tylko nierzetelnie informowano o wysokości całkowitego kosztu pożyczki, ale także naliczano zbyt wysokie opłaty za usługi, np. spłaty pożyczki w domu (Dudzińska, Minorczyk-Cichy, 2014).

Z dotychczasowej praktyki wynika, że parabanki często szukały klientów, którzy wzięli pożyczkę i nie zapłacili żadnej raty na poczet spłaty tej pożyczki, aby zaproponować im pożyczkę na pożyczkę. Precedensem często było, że takie po-

życzki posiadali wszyscy członkowie jednej rodziny, którzy nie mieli szansy ich spłacić. Idealnym klientem dla parabanku jest emeryt lub rencista, gdyż tacy klienci regularnie i rzetelnie spłacają raty i zadłużenie, mają także stałe źródło dochodu, które może zająć komornik. Najczęściej pieniądze są pożyczane na przeżycie, ale zdarza się, że i na alkohol (Dudzińska, Minorczyk-Cichy, 2014).

Z ofert parabanków korzystają zwykle osoby, które nie mają zdolności kredytowej, w trudnej sytuacji życiowej. Pożyczają oni pieniądze na kilkaset procent rocznie, dlatego też kto raz już wejdzie w ten system, już raczej nie ma szansy z niego wyjść. Klient, który raz weźmie pożyczkę, jest potem nagabywany, nachodzony i ponownie zostaje naciągnięty, jeśli potrzebuje pieniędzy lub nie potrafi odmówić. Nie bierze się pod uwagę, czy będzie miał ją z czego spłacić. Przez takie pożyczki ludzie tracą nieruchomości lub rzeczy osobistego użytku (Dudzińska, Minorczyk-Cichy, 2014), regulamin udzielenia pożyczki został często napisany małą, nieczytelną czcionką, a umowa spisywana była na jednej kartce, a nie na czterech–pięciu jak w banku. Nikt nie wymagał od klienta przeczytania umowy, zresztą i sam klient nie czytał jej, interesowały go tylko potrzebne mu pieniądze. Obsługujący pracownicy parabanków są przeszkoleni w manipulowaniu ludźmi, wzbudzają zaufanie oraz przekonanie, że instytucja, w której pracują, udziela korzystnych ofert finansowych oraz świadczy pomoc w trudnych sytuacjach życiowych.

Pomimo że od ujawnienia afery Amber Gold minęło sporo czasu, społeczeństwo nie wyciągnęło żadnych wniosków odnośnie do działania podobnych instytucji finansowych. Mocno spadło tylko zainteresowanie lokatami, gdyż casus upadku Amber Gold uświadomił opinii publicznej, że parabanki nie podlegają prawu bankowemu i przyjmowane przez nie depozyty nie są gwarantowane, a kiedy upada parabank, powstaje duży problem ze zwrotem pieniędzy jego klientom. Natomiast wyraźnie wzrosła oferta pożyczek, zwłaszcza na niezbyt długi termin spłaty. Jednak nadal wielu właścicieli parabanków, pod szyldem udzielania pożyczek, żeruje na naiwności klientów w potrzebie, którzy nie rozumieją co podpisują i zgadzają się na najbardziej niekorzystne warunki umowy (Jenczelewska, 2013).

Brak jednoznacznych przepisów funkcjonowania parabanków a także kontroli ze strony instytucji państwowych był powodem licznych nadużyć, co spowodowało przyspieszenie prac legislacyjnych, w rezultacie których rząd uregulował rynek pozabankowych pożyczek i pohamował pazerność firm parabankowych, co nie oznacza, że część z nich z pewnością nie zechce ominąć nowego prawa. Od 11.03.2016 r. obowiązują przepisy „nowej ustawy antylichwiarskiej” (ustawa z 5.08.2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1537 — w praktyce obejmuje ona znowelizowane regulacje poprzednich ustaw). Następnie w dniu 22.07.2017 r. weszły w życie dalsze zmiany w ustawie z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2019 r. poz. 1083), uściślające definicje istotnych dla konsumenta pojęć (Ziemia, 2017).

Ustawodawca, przyjmując ustawę antylichwiarską, miał na celu zwiększenie poziomu ochrony klientów instytucji finansowych, tj. ograniczenie nieuczciwych praktyk stosowanych

przez firmy udzielające kredytów konsumenckich bez wymaganego zezwolenia KNF na prowadzenie tej działalności. W odniesieniu do kredytu konsumenckiego ustawa wprowadziła m.in. limit pozaodsetkowych kosztów pożyczki (obejmujących koszty ubezpieczenia, prowizję, opłatę przygotowawczą, koszty związane z obsługą domową) oraz ograniczyła proceder „rolowania” długu i w ten sposób podnoszenia jego całkowitego kosztu.

Przyjęte rozwiązania były zgodne z wnioskami Ministerstwa Finansów, które przygotowało nowelizację ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym, sugerując następujące zmiany: zaostrzenie „sankcji za nielegalne prowadzenie działalności bankowej, wprowadzenie rejestru firm pożyczkowych w resorcie gospodarki oraz progu kapitału zakładowego dla nich na poziomie 200 tys. zł, nakaz wymiany informacji o klientach między firmami pożyczkowymi i bankami, wprowadzenie limitów kosztów pożyczki” (Ustawa o kredycie konsumenckim, Dz.U. z 2019 poz. 1083. art. 59e–59i, art. 59a–59d, art. 59a, art. 9, art. 36a)¹

Ustawa antylichwiarska, dotycząca całości zmian wprowadzonych do ustaw regulujących w znacznej mierze rynek chwilówek, wpłynęła na kształt rynku finansowego oraz na dalsze perspektywy jego rozwoju. Dodać należy, że już same prace nad nowelizacją ustawy antylichwiarskiej miały duży wpływ na sposób prowadzenia działalności gospodarczej przez instytucje pożyczkowe jeszcze kilka miesięcy przed wejściem jej przepisów w życie (Alexjones.pl, 2016).

Celem prezentowanego artykułu jest przedstawienie instytucji parabanku oraz prowadzonych przez nie działalności pożyczkowych. Przedmiotem prezentowanej analizy jest odpowiedź na pytanie badawcze dotyczące praktyk udzielania pożyczek w wybranych aspektach, takich jak koszt pożyczki, promocje, warunki na jakich jest udzielana oraz procedury ubiegania się o pożyczkę.

Przyjęta hipoteza badawcza opierała się na założeniu, że głównym powodem decyzji skorzystania z oferty parabanków, często konkurencyjnej dla banków, jest szybkość przyznania pożyczki przy minimum formalności, co jednak wiąże się z bardzo wysokimi kosztami oraz naruszeniem bezpieczeństwa klienta.

W analizie zebranego materiału badawczego (ustawy, raporty i analizy KNF, dokumenty źródłowe parabanków oraz literatury związanej z podjętym problemem studiów) wykorzystano metodę badań jakościowych, którą wsparto technikami statystycznymi, celem uzasadnienia sformułowanych wniosków.

W badaniach, wykorzystując aktualne regulacje prawne oraz materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania parabanków na rynku usług finansowych, szczególnej analizie poddano ich funkcjonowanie obejmujące następujące zagadnienia: opłaty parabanków w świetle nowych przepisów; przyczyny popularności pożyczek pozabankowych; oferta, rodzaje i koszty pożyczek parabanków (pożyczki bez BIK, BIG, KRD).

W zakończeniu przedstawiono ocenę funkcjonowania parabanków na rynku usług finansowych, wskazując na pozytywne i negatywne strony ich działalności. Sformułowano jednocześnie wniosek, że ograniczenie tej ostatniej należy

przede wszystkim od edukacji ekonomicznej ich potencjalnych klientów, którzy zawierają umowy pożyczkowe.

Pojęcie parabanku

Określenie „parabank” jest najczęściej stosowane odnośnie do pozabankowych instytucji finansowych udzielających pożyczek pozabankowych. Pod pojęciem parabanku mieści się podmiot prowadzący działalność finansową typową dla banków w oparciu o inne przepisy niż ustawa z 29.08.1997 r. — Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 2187 ze zm.). Działalność parabanków uzupełnia system banków komercyjnych i spółdzielczych. Instytucje te wykonują czynności substytucyjne do czynności bankowych, ale niepodlegające specjalnym stworzonym dla banków regulacjom prawnym, nadzorowi finansowemu oraz systemowi gwarantowania depozytów.

Termin „parabank” nie jest dokładnie sprecyzowany w polskim prawie, brak jest konkretnej definicji. Pojęcie to nie występuje również w Polskiej Klasyfikacji Działalności ani w klasyfikacji stosowanej w sprawozdawczości Narodowego Banku Polskiego.

W literaturze można odnaleźć różne próby definiowania pojęcia parabanku. W szerokim ujęciu parabankami są instytucje finansowe świadczące usługi podobne do bankowych, takie jak towarzystwa ubezpieczeniowe, przedsiębiorstwa oferujące pożyczki pieniężne lub inwestycje kapitałowe, niebankowi wydawcy kart płatniczych, przedsiębiorstwa kurierskie działające na rynku płatności, hipermarkety przyjmujące okresowe opłaty od ludności, (...) podmioty świadczące usługi pośrednictwa finansowego, kredytowego, brokerskie, leasingowe, faktoringowe, kantory walutowe, platformy internetowe oferujące usługi finansowe (pożyczki społecznościowe), a nawet systemy argentyńskie (Narodowy Bank Polski, 2018).

W węższym ujęciu (niektórzy autorzy dalece bardziej zawężają pojęcie parabanku, traktując je jako instytucje, upoważnione do wykonywania czynności wymienionych wyłącznie w art. 5 ust. 1 Prawa bankowego na podstawie odrębnych ustaw) do parabanków zalicza się podmioty inne niż banki, które zostały uprawnione przez inne ustawy do pełnienia czynności bankowych, wymienionych w art. 5 ust. 1 Prawa bankowego, zwłaszcza do prowadzenia działalności depozytowo-kredytowej (np. przyjmowanie wkładów pieniężnych, prowadzenie rachunków, udzielanie kredytów, gwarancji bankowych, emitowanie instrumentów pieniądza elektronicznego, przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych) oraz wykonujące czynności wymienione w art. 5 ust. 2 ustawy (np. udzielanie pożyczek, wydawanie kart płatniczych, terminowe operacje finansowe, nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych, prowadzenie skupu i sprzedaży dewiz, udzielanie i potwierdzanie poręczeń).

Reasumując, można przyjąć, że parabanki są to instytucje niebędące bankami, które wykonują działalność depozytową jako podstawową. Zgodnie z tą definicją można by do nich zaliczyć spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe, Kasę

Krajową, wszystkie instytucje pieniądza elektrycznego, krajowe instytucje płatnicze czy biura usług płatniczych oraz ewentualnie pracownice kasy zapomogowo-pożyczkowe (Narodowy Bank Polski, 2018).

Komitet Stabilności Finansowej (KFS) określił parabanki jedynie jako podmioty, które nie działają w oparciu o przepisy Prawa bankowego, oferujące usługi i produkty finansowe analogiczne do tych proponowanych przez banki, jednak niepodlegające nadzorowi KNF. Parabankami według tej definicji są podmioty wykonujące bez zezwolenia KNF czynności bankowe, w szczególności polegające na przyjmowaniu wkładów pieniężnych. Takie podmioty może cechować wysokie ryzyko utraty środków finansowych powierzonych im przez klientów, gdyż nie są one objęte nadzorem KNF. Działalność tych instytucji nie podlega narzucanym przez prawo bankowe kryteriom kapitałowemu, ostrożnościowemu, wymaganiom odnośnie do formy prawnej czy zachowania tajemnicy bankowej, brakuje także gwarancji zgromadzonych środków (Narodowy Bank Polski, 2018). Firmy pożyczkowe prowadzą działalność w oparciu o przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, a także muszą spełniać wymogi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Należy jednak dodać, że nie są zobowiązane podawać do publicznej wiadomości własnych statystyk, takich jak np. szczegółowe dane dotyczące zadłużenia.

Większość firm z sektora pozabankowego należy do Związku Firm Pożyczkowych (ZFP), który określa jasne zasady, na jakich udzielane są pożyczki oraz sprawuje nadzór nad tymi firmami. Mimo że w polskim prawie nie ma jednoznacznej definicji pojęcia parabanku, ZFP przyjął, że jest to instytucja, która udziela pożyczek nie z własnych zasobów, lecz ze środków zgromadzonych dzięki wpłatom konsumentów. Natomiast firma pożyczkowa oferuje chwilówki z własnych środków i nie jest zależna od liczby klientów, którzy będą korzystali z jej usług. Jednak z uwagi na pokrywające się usługi, które proponują firmy pozabankowe i parabanki, często zamiennie stosuje się te dwa określenia.

Nadzór nad rynkiem finansowym prowadzi Komisja Nadzoru Finansowego. Od 2017 r. KNF prowadzi rejestr firm pożyczkowych, mimo że nie sprawuje nad nimi nadzoru. Obecnie według rejestru KNF w Polsce funkcjonuje 464 instytucji pożyczkowych. Ponadto KNF nadal publikuje listę ostrzeżeń dotyczącą poszczególnych firm pożyczkowych.

Opłaty parabanków w świetle nowych przepisów

Na rynku pożyczek działalność prowadzą trzy grupy podmiotów:

- 1) banki, banki spółdzielcze i spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe;
- 2) różnego typu spółki oferujące pożyczki, lombardy i portale social lending;
- 3) podmioty funkcjonujące w szarej strefie.

Pierwsza grupa podlega nadzorowi KNF — w przeciwieństwie do grupy drugiej. Instytucje pożyczkowe nie są podpo-

rządkowane zaleceniom KNF i nie mają obowiązku podawania do publicznej wiadomości sprawozdań o udzielanych przez nie pożyczkach. W związku z tym informacje o wybranych wskaźnikach finansowych odnoszących się do działalności tych firm mogły być jedynie szacowane. Po wprowadzeniu zmian w ustawie o kredycie konsumenckim firmy pożyczkowe mają obowiązek przekazywać informacje o danych konsumentów w oparciu o udzielone im przez pożyczkobiorcę upoważnienie, które musi być zawarte w umowie pożyczki lub stanowić załącznik do umowy. Podpisując upoważnienie, konsument wyraża zgodę na przekazanie o nim informacji instytucjom uprawnionym do gromadzenia tego rodzaju danych, ich przetwarzania i udostępniania (art. 59b ustawy o kredycie konsumenckim).

Od 11.03.2016 r. obowiązują nowe przepisy ograniczające koszty pożyczek i kredytów. Wcześniej limitowano jedynie wysokość oprocentowania, w związku z czym instytucje finansowe przerzucały większość kosztów do pobieranych opłat i prowizji. Obecnie górna granica ceny pieniądza jest jasno określona, dodatkowe ograniczenia dotyczą umów odnawiających zaciągnięte zobowiązanie. Obowiązująca od 11.03.2016 r. nowelizacja ustawy o kredycie konsumenckim, wprowadziła maksymalną wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu (art. 36a), która jest równa sumie 25% całkowitej kwoty kredytu i 30% całkowitej kwoty kredytu wyrażonej w stosunku rocznym. Oprócz tego wszystkie pozaodsetkowe opłaty nie mogą przekraczać 100% całkowitej kwoty kredytu (Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, 2016). Termin „pozaodsetkowe koszty” rozumiany jest bardzo szeroko, obejmuje on wszystkie koszty związane z umową o kredyt konsumencki (np. prowizja, ubezpieczenie, opłata przygotowawcza, opłata za obsługę domową, administrowanie rachunkiem kredytowym i inne opłaty naliczane za udzielenie pożyczki) z wyłączeniem odsetek. W ten sposób wyeliminowano lukę z poprzednio obowiązującej ustawy antylichwiarskiej, tj. przepisy przewidujące wyłącznie limitowanie odsetek.

W związku z wprowadzonym limitem kosztów kredytu parabanki musiały zmniejszyć koszty opłat dodatkowych pobieranych poza odsetkami kapitałowymi oraz odsetek za opóźnienie. Przed wprowadzeniem zmian koszty udzielenia pożyczki nierzadko przewyższały jej kwotę. Źródło zysku firm stanowiły także koszty windykacyjne. Opóźnieniom w spłacie pożyczek sprzyjają krótkie terminy spłaty, a także fakt, że z oferty tych firm korzystają przeważnie osoby o obniżonej zdolności kredytowej, niezbyt zamożne, o małej wiedzy w zakresie finansów. Wymienione czynniki wpływały znacząco na pogorszenie pozycji konsumenta i narażały go na nadmiernie wysokie koszty (Alexjones.pl, 2016).

Wprowadzone limity dotyczą także możliwości przedłużania spłaty oraz rolowania² zadłużenia. Jeśli w ciągu 120 dni od wypłaty pierwszej pożyczki klient odroczy spłatę długu, to wszystkie dodatkowe opłaty i prowizje muszą się zmieścić w pierwotnym ustawowym limicie. Natomiast jeśli przed zakończeniem spłaty pożyczki, w okresie 120 dni od jej otrzymania, klient zaciągnie kolejne zobowiązanie, wówczas limity obliczane będą w oparciu o wartość pierwszego długu, natomiast opłaty i prowizje z obu umów będą zsumowane (Kisiel, 2016).

Przez kilka lat w polskim prawie obowiązywał przepis mówiący, że oprocentowanie kredytów nie może przekraczać czterokrotności stopy lombardowej NBP. Limit ten wynosi obecnie 10% w stosunku rocznym (<http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy.htm>). Jednak odsetki nie są jedynym elementem wpływającym na koszt pożyczanego pieniądza. Istotny wpływ mają także inne opłaty i prowizje. Instytucje finansowe chętnie tworzyły dodatkowe pozycje w cenniku opłat i prowizji, często całkowicie rezygnując z pobierania odsetek, przerzucały całość kosztów do dodatkowych opłat. W promocjach kredytów i pożyczek często pojawiało się hasło „bez odsetek”, jednocześnie pobierane prowizje i opłaty dodatkowe wynosiły kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt procent pożyczanej kwoty.

Przykładem poprzednio źle działającego prawa jest działalność firmy Pożyczka Gotówkowa sp. z o.o.³, wcześniej działającej już pod nazwami Polska Korporacja Finansowa Skarbiec sp. z o.o. i Pomocna Pożyczka sp. z o.o., która doprowadziła ok. 75 tysięcy osób do niekorzystnego rozporządzenia własnym mieniem, pobierając zawyżone opłaty przy zawieraniu przedwstępnych umów pożyczki. Firma, proponując konsumentom pożyczki, pobierała od nich opłaty za rozpatrzenie wniosku i pomimo odmowy przyznania pożyczki — nie zwracała pieniędzy. Szacowane straty klientów oceniane są na 180 milionów złotych. Analiza umów pod kątem przepisów Kodeksu cywilnego dowiodła, że opłaty te były nienależne, firma powinna zwrócić wpłacone przez klientów pieniądze. We wszystkich sprawach zakończonych przed sądami wydano nakazy zapłaty i zasądzono kwoty pieniężne wskazane w pozwach. Prokuratorzy również doprowadzili do rozwiązania spółki, gdyż jej działalność naruszała prawo i zagrażała interesowi publicznemu (Rp.pl, 2017).

Wprowadzenie nowych limitów kosztów pożyczek i kredytów wpłynęło na ofertę pożyczkodawców, nowa ustawa antylichwiarska rzutowała także na kreatywność w tworzeniu nowych produktów.

Instytucje pożyczkowe zmieniły swoje oferty, wprowadziły pożyczki długoterminowe (nazywane pożyczkami ratalnymi), wcześniej oferowały wyłącznie mikropożyczki (tzw. chwilówki). Pożyczki ratalne są spłacane według harmonogramu załączonego do umowy. Miesięczne raty uwzględniające opłaty dodatkowe są o wiele wyższe niż raty pożyczek bankowych udzielonych na taki sam czas i dla takiej samej kwoty. Niektóre instytucje pożyczkowe wprowadziły do oferty pożyczki refinansujące, które umożliwiają bezpośrednią spłatę pożyczki udzielonej przez inną instytucję finansową. Pożyczka refinansująca jest bardziej korzystna dla klienta niż przedłużenie terminu spłaty, z uwagi na limit pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego (Alexjones.pl, 2016).

Wprowadzone zmiany wymusiły na instytucjach pożyczkowych zmodyfikowanie ofert i przyczyniły się do wzrostu przejrzystości rynku pożyczek pozabankowych oraz spadku zysków z prowadzonej działalności, a w dłuższym czasie przyczyniły się do wzrostu zaufania konsumentów do instytucji pożyczkowych. Mimo powszechnej krytyki za ograniczanie swobody działalności firm pożyczkowych, ustawa antylichwiarska ma — jak widać — pozytywny wpływ na rozwój rynku pożyczkowego. Nowe regulacje zmusiły firmy pożycz-

kowe do zmiany przyjętej strategii rynkowej. Instytucje te jak dotąd mogły ustalać koszty pożyczek na dowolnym poziomie. Tego typu praktyki naruszające interesy konsumentów zostały poważnie ograniczone. Nie oznacza to jednak, że kolejne zmiany nie są potrzebne (Alexjones.pl, 2016).

Przyczyny popularności pożyczek pozabankowych

Najnowsze raporty finansowe utrzymują, że liczba osób korzystających z pożyczek online jest bardzo wysoka. Dla wielu niezamożnych osób firmy pożyczkowe stanowią jedyne dodatkowe źródło gotówki. Mimo że firmy te mają obowiązek sprawdzania swoich klientów w bazach biur informacji gospodarczej i kredytowej, to nie podchodzą one do udzielania pożyczek tak restrykcyjnie jak banki czy SKOK-i. Dodatkowo zmiana wprowadzona w ustawie antylichwiarskiej obniżyła koszty pożyczek, przez co warunki ich spłaty stały się bardziej atrakcyjne (Judaszowesrebrniki.pl, 2017a).

Za pożyczaniem pieniędzy z instytucji pozabankowych dla większości osób przemawia przede wszystkim szybkość ich udzielania i komfort realizacji usługi. Jeżeli ktoś z jakichś powodów chce pominąć wszelkie formalności, chwilówki online są dla niego idealnym produktem. W trakcie składania wniosku o pożyczkę online na ogół należy przygotować skan dowodu osobistego, jednak nie we wszystkich parabankach trzeba okazywać dokumentu tożsamości (np. Via SMS), przedstawiać zaświadczeń o dochodach, wymagany jest jedynie formularz zgłoszeniowy. Weryfikacja klienta dokonywana jest za pomocą przelewu na konto firmy pożyczkowej. Zazwyczaj jest to kwota 1 grosz lub maksymalnie 1 złoty. Popularność chwilówek online wynika z dużej ich dostępności w Internecie — bez konieczności wychodzenia z domu można pożyczyć nawet do 5.000 zł. W sieci znajduje się bardzo duża liczba ofert, konsument potrzebujący większej kwoty może wziąć pożyczkę na raty, dostosowując ich liczbę i wysokość do swoich możliwości finansowych (Pożyczkaportal.pl, 2016).

Praktycznie wszystkie parabanki oferują pożyczki na oświadczenie oraz w zasadzie wszystkie umożliwiają otrzymanie pożyczki całkowicie online. Oświadczenie o dochodach sporządzane jest samodzielnie przez pożyczkobiorcę (w odróżnieniu od zaświadczenia wystawianego przez pracodawcę, który dodatkowo określa, na jaki okres zawarta jest umowa, co może utrudnić uzyskanie kredytu). Konsument sam zaświadcza, ile zarabia i że będzie w stanie spłacać pożyczkę. Pożyczki na oświadczenie nie są domeną parabanków, udzielają ich również banki, np. Idea Bank, Alior Bank, ING, Millennium oraz Getin Bank. Banki te oferują pożyczki nawet do 200 tysięcy zł, także przez Internet.

Wiele parabanków przyciąga klientów, reklamując swoje produkty jako „pożyczki bez BIG”. Nie oznacza to jednak, że

firma nie sprawdza innych baz informacji gospodarczej. Żadna z firm nie przyznaje pożyczek bez wcześniejszej weryfikacji klientów w jakiegokolwiek z dostępnych baz. Nawet jeśli klienci posiadają w nich wpis, nie oznacza to, że zostaną na wstępie wykluczeni z możliwości otrzymania pożyczki. Każda z firm bierze pod uwagę wiele czynników, które wpływają na zdolność kredytową pożyczkobiorcy (Judaszowesrebrniki.pl, 2017b).

Z badania *Pożyczanie pieniędzy — wzorce postępowania w przypadku nagłych potrzeb finansowych*, przeprowadzonego przez ARC Rynek i Opinia na zlecenie Net Credit, wynika, że co piąty respondent (20%) zaciągnął pożyczkę przez Internet chociaż raz. Decyzja o jej wzięciu zwykle podejmowana była samodzielnie (ok. 66% odpowiedzi), natomiast pożyczki wykorzystywane były najczęściej na nagłe i nieprzewidziane sytuacje, decyzje o ich podjęciu zapadały zazwyczaj pod wpływem chwili. Najważniejsze dla konsumentów przy wyborze oferty firmy pożyczkowej jest oprocentowanie (93%) oraz całkowity koszt pożyczki (85%). Ponad połowa respondentów korzystających z usług firm pożyczkowych (internetowych i tradycyjnych) nie jest przywiązana do konkretnej firmy. Tylko 36% ankietowanych jest przekonanych, że parabanki badają zdolność kredytową pożyczkobiorcy (Drozd, 2016).

Pożyczki z parabanków najczęściej są przeznaczane na realizację marzeń. W następnej kolejności pieniądze są wydawane na spłatę niespodziewanych zobowiązań finansowych, takich jak remont mieszkania, naprawa samochodu, choroba bliskich. Osoby podejmujące decyzje pod wpływem chwili znacznie częściej zapominają o odpowiedzialności i konsekwencjach, jakie wynikają z nieterminowego zwrotu pożyczek. Z tego powodu edukacja na ten temat jest niezbędna, istotne jest, aby klient pożyczał pieniądze świadomie i tylko wówczas, kiedy będzie mógł spłacić pożyczkę w terminie (Pożyczkaportal.pl, 2016).

Oferta, rodzaje i koszty pożyczek parabanków

Oferta pożyczek-chwilówek udzielanych przez parabanki jest bardzo bogata w przeciwieństwie do ofert banków.

Najbardziej popularne pożyczki-chwilówki oferowane są osobom, które potrzebują „gotówki szybko i bez zbędnych formalności”. Oferta chwilówek dotyczy przede wszystkim krótkookresowych pożyczek (najczęściej 30 dni), udzielanych raczej na niskie kwoty — np. 1.000 lub 2.000 złotych, które muszą być spłacane w całości, za jednym razem. Terminy spłat pożyczki (kwota + koszty związane z odsetkami) jest również krótki — np. 2 tygodnie.

Obecnie duża liczba instytucji finansowych umożliwia pożyczanie większych kwot na dłuższy termin i spłacanie ich w ratach. Szybkie pożyczki ratalne można spłacać przez 2, 3 lub nawet 4 lata. Parabanki oferują takie pożyczki nawet na 25.000 zł. Pożyczki te udzielane są także w bardzo krótkim czasie, często w ciągu jednego dnia. Klient starający się

o pożyczkę ratalną musi potwierdzić swoją tożsamość, przedkładając kopię dowodu osobistego, posiadać oficjalny rachunek w banku oraz aktualny telefon kontaktowy. Niektóre firmy żądają potwierdzenia wysokości uzyskiwanych dochodów w formie dokumentu. Może to być oświadczenie (wystawione przez samego kredytobiorcę) lub zaświadczenie (wystawione przez pracodawcę). Część firm w celu weryfikacji pożyczkobiorcy, żąda wyciągu z konta bankowego lub PIT-ów. Na obu tych dokumentach można sprawdzić rzeczywiste dochody klienta. Do dodatkowych dokumentów, jakich może zażądać firma pożyczkowa, należą: paski płacowe od pracodawcy, aktualna umowa o pracę, RMUA, zaświadczenie o zatrudnieniu, rachunki (za prąd, wodę, gaz, czynsz i inne media), dokumenty potwierdzające wysokość otrzymywanej emerytury lub zaświadczenie o wysokości wypłacanej renty, aby potwierdzić przychód klienta. Wymogiem uzyskania pożyczki ratalnej jest posiadanie dochodu w wysokości minimum 700 zł netto miesięcznie. Niektóre firmy parabankowe podwyższają wysokość tego limitu (Judaszowesrebrniki.pl, 2016b).

Parabanki w porównaniu do banków stosują mniej zastrzone kryteria weryfikacji klientów. Jednak potwierdzenie przez klienta wypłacalności na podstawie dokumentów nie zawsze jest wystarczające do udzielenia pożyczki. Firmy pożyczkowe stawiają również inne warunki, jak wymóg wieku. Pożyczkę mogą otrzymać tylko osoby pełnoletnie. Dolna granica wieku najczęściej jest ustalana na 20–21 lat, górny limit wiekowy wynosi 65–80 lat, co jest związane z większym ryzykiem śmierci pożyczkobiorcy. Istnieją jednak wyjątki. Brak górnego limitu wiekowego oferują: np. Wonga, Filarum, Kredito24, Pandamoney, z uwagi na fakt, że emeryci są najbardziej wiarygodnymi i solidnymi klientami. Osoby w wieku 18 lat mogą uzyskać pożyczkę np. w firmie Wonga, Via SMS, Kredito24, Szybka Gotówka, ale będą one obciążone dodatkowymi opłatami. Z analiz wynika, że dopiero osoby w wieku 20 lat mają jakąś zdolność kredytową, stąd wynika niechęć do udzielania pożyczek osobom w wieku 18–19 lat.

Każda z firm pożyczkowych weryfikuje klientów na podstawie własnych reguł i kryteriów. Najważniejszą z nich jest posiadanie polskiego obywatelstwa oraz adresu stałego zamieszkania na terenie Polski. Związane jest to z zabezpieczeniem się przed ryzykiem niespłacenia pożyczki przez klienta, gdyż osoby bez stałego miejsca zamieszkania w Polsce nie są pewnymi klientami. Brak polskiego dowodu osobistego weryfikującego wiarygodność klienta, w zasadzie wyklucza cudzoziemca z otrzymania pożyczki. W polskim prawie nie ma jednak zapisu, który wykluczałby możliwość udzielenia pożyczki osobom nie mającym polskiego obywatelstwa. Aby cudzoziemiec mógł otrzymać pożyczkę musi posiadać: aktualny paszport, legalne zamieszkanie oraz zameldowanie na terenie Polski, legalne zatrudnienie i udokumentowane dochody, status rezydenta długoterminowego, kartę czasowego pobytu, numer PESEL i zdolność kredytową.

Wymagane jest także posiadanie aktywnego numeru telefonu komórkowego oraz rachunku bankowego w Polsce, celem kontroli wiarygodności klienta. Na pozytywną weryfikację ma również wpływ historia wcześniejszych zadłużeń. Jeże-

li pożyczkobiorca zawsze spłacał swoje zobowiązania terminowo, nie powinien mieć problemu z uzyskaniem pożyczki. Firmy pożyczkowe sprawdzają pożyczkobiorców w BIK (Biurze Informacji Kredytowej), KRD (Krajowym Rejestrze Długów), BIG InfoMonitor S.A. (Biurze Informacji Gospodarczej InfoMonitor S.A.), Rejestrze Dłużników ERIF oraz bazie ZBP (Związku Banków Polskich). Nie zawsze negatywny wpis w wyżej wymienionych bazach przekreśla możliwość otrzymania pożyczki. Każdy wniosek rozpatrywany jest indywidualnie. Parabanki zwracają uwagę na rozmaite kwestie. Jest to widoczna różnica między bankami a parabankami. Wiele parabanków (za wyjątkiem tych najbardziej znanych) nie wymaga zaświadczenia z BIK i nie sprawdza tej bazy. Jeśli klient widnieje w Krajowym Rejestrze Dłużników lub innym biurze informacji gospodarczej, najczęściej wniosek o pożyczkę zostaje odrzucony (Judaszowesrebrniki.pl, 2018; Judaszowesrebrniki.pl, 2014).

Charakterystyka ofert pożyczkowych parabanków

Institucje pozabankowe stosują bardzo agresywną reklamę i oferują różnorodne promocje przyciągające uwagę klientów, typu: pierwsza pożyczka za darmo, rabat w opłacie i odsetkach.

Wszystkie chwilówki oferowane na rynku finansowym cechują się innymi wskaźnikami. Można je porównać na specjalnie stworzonych stronach internetowych prezentujących specjalistyczne rankingi, które pozwalają na przeglądanie najnowszych ofert i umożliwiają wybór najkorzystniejszej z nich.

W tabeli 1 przedstawiono przykładowe oferty chwilówek wybranych firm ze szczególnym uwzględnieniem ich kosztu.

Wzrost zainteresowania i zapotrzebowania pożyczaniem pieniędzy w parabankach zmniejsza popyt na kredyty bankowe. Główną tego przyczyną jest personalizacja oferty oraz wysoka elastyczność wobec zdolności kredytowych klientów. Wprowadzenie ustawowego ograniczenia wysokości RRSO zaciąganej pożyczki ograniczyło znacznie jej koszty, mimo to jednak w wypadku niektórych parabanków oprocentowanie nadal jest bardzo wysokie, przyjmujące wartości czterocyfrowe. W kategorii ceny pożyczki parabanki są więc dużo droższe od banków, dodatkowo większość z nich wymaga od klientów przystąpienia do pakietów ubezpieczeniowych.

W przeciwieństwie do banków firmy pożyczkowe stosują bardzo agresywny marketing. Większość z nich oferuje pierwszą pożyczkę online za darmo dla nowych klientów. RRSO tego rodzaju pożyczki wynosi 0%, klient oddaje dokładnie tyle pieniędzy ile pożyczył. Wadą takiej pożyczki jest to, że można ją wziąć tylko raz w danej firmie. Jak pokazano w tabeli 1, czas spłaty pierwszej darmowej chwilówki różni się zależnie od firmy. Warunkiem skorzystania z promocji jest dotrzymanie terminu spłaty. Pierwsza darmowa pożyczka online udzielana jest też na niewielką kwotę. Firmy liczą na to, że jeśli pożyczkobiorca pozna ofertę firmy, to istnieje szansa, że zostanie jej wieloletnim klientem.

Pożyczki bez BIG

Osoby zadłużone regularnie spłacające swoje należności w banku lub innych instytucjach na ogół nie mają problemu z otrzymaniem kredytu lub pożyczki. Pozytywna historia w BIG lub BIK, brak negatywnych wpisów, daje możliwość ubiegania się o kolejne zobowiązanie finansowe. Konsument, którym zdarzyło się nie zapłacić w terminie raty kredytu lub innego zobowiązania, otrzymali wpis do BIG lub BIK, w sytuacji gdy potrzebują pilnie gotówki, nie mogą liczyć na bank, wówczas poszukują oni firm, które udzielają pożyczek przez Internet i oferują je bez BIK czy BIG (Judaszowesrebrniki.pl, 2019).

Wiele z parabanków oferuje pożyczki bez BIK, opierając się na innych bazach biur informacji gospodarczej. Są to między innymi Aasa, Ofin.pl czy Smart Pożyczka. Znacznie mniej parabanków proponuje pożyczki bez KRD (bez sprawdzania baz Krajowego Rejestru Dłużników). Są to ponownie Aasa, oraz Pandamoney i Zaliczka.pl. Firmami, które weryfikują klientów we wszystkich dostępnych bazach są Vivus, Soho Credit oraz Filarum. Jednocześnie Vivus proponuje klientom darmową pożyczkę o najwyższej kwocie 3000 zł (Judaszowesrebrniki.pl, 2019).

W tabeli 2 przedstawiono bazy, w których parabanki weryfikują zdolność do spłaty zobowiązań potencjalnych klientów.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 2, firmy pożyczkowe nie weryfikują sytuacji finansowej swoich klientów we wszystkich bazach informacji, bo mogłoby się to przyczynić do ograniczenia nadmiernego zadłużania osób mających problemy ze spłatą pożyczek. Udzielanie pożyczek klientom nieposiadającym zdolności kredytowej powoduje popadanie ich w tzw. „spirale długów”, która z każdą kolejną pożyczką pogarsza ich sytuację finansową, ich zadłużenie rośnie i w przyszłości nie będą w stanie go spłacić. Jak wykazała analiza nie ma jednak firmy, która nie sprawdzałaby przyszłego klienta w żadnej bazie.

Weryfikacja klienta w BIG powinna służyć oszacowaniu, czy zaciągane zobowiązanie nie przerośnie jego możliwości finansowych. Brak sprawdzania wiarygodności finansowej może mieć negatywne skutki zarówno dla pożyczkobiorcy, jak i dla firmy udzielającej pożyczki. W pogoni za zyskiem parabanki udzielają pożyczek bez BIG i w ten sposób pozyskują nowych klientów, nie biorąc jednak pod uwagę tego, komu pożyczają pieniądze, czy ich klient np. nie ma już innych niespłaconych zobowiązań. Przy negatywnej historii finansowej istnieje duże ryzyko, że zaciągnięty nowy dług nie zostanie spłacony, co będzie miało wpływ również na kondycję finansową parabanku.

Zakończenie

Parabanki niejednokrotnie są źle postrzegane przez opinię publiczną, szczególnie od momentu słynnej afery w 2012 r. związanej z firmą Amber Gold. Część z nich znalazła się na

Tabela 1

Przykłady RRSO dla wybranych pożyczek pozabankowych

Firma	Kwota pożyczki (max wysokość)	Okres kredytowania (spłaty)	RRSO [%] (przykład reprezentatywny)	Darmowa pożyczka [zł] — RRSO 0%	Informacje
ale gotówka	od 500 do 5.000 zł	od 7 do 30 dni	1983,1%	2000	Pierwsza pożyczka za darmo
Alfa Kredyt	od 100 do 4000 zł	od 7 do 30 dni	800,65%	2000	Całkowity koszt pierwszej darmowej pożyczki: 0,01 zł
Aasa	od 1.000 do 10.000 zł	od 6 do 24 miesięcy	81,05%	—	Warunkiem udzielenia pożyczki jest pozytywny wynik oceny zdolności kredytowej
Banknot.pl	od 500 do 5.000 zł	4 miesiące	192,5%	—	—
Chwilówkomat.pl	od 500 do 5.000 zł	od 7 do 30 dni	1983,1%	1500	Pierwsza pożyczka za darmo. Nie są wymagane żadne dokumenty, jedynie konto bankowe, którego jest się właścicielem, 100% online
Credit.pl	od 100 do 4.000 zł	od 1 dnia do 30 dni	1410,33%	2500	Pierwsza pożyczka za darmo. Ukończone 21 lat, pożyczka bez zastawu
Credit Star	od 100 do 1.500 zł	od 5 dni do 3 miesięcy	512,99%	—	Powracający klient może uzyskać pożyczkę do 5000 zł do 3 miesięcy
ekassa	od 400 do 16.000 zł	od 7 dni do 12 miesięcy	1551,27%	—	Nie są wymagane żadne dokumenty ani poręczenia. Spłata pożyczki online
Ekspres Kasa	od 100 do 10.000 zł	od 15 dni do 24 miesięcy	160%	2000	Pierwsza pożyczka za darmo
Ekspres Pożyczka	od 400 do 2.000 zł	od 15 do 120 dni	1915,52%	—	Pożyczka przez SMS
extraportfel.pl	od 100 do 5.000 zł	od 5 do 45 dni	1900,44	2000	Pierwsza pożyczka za darmo. Dostępne 24 godziny na dobę
Ferratum	100 do 10.000 zł	od 30 dni do 24 miesięcy	1974%	2000	Pożyczka za 0 zł dla nowych klientów. Decyzja o przyznaniu pożyczki w 15 minut. Formalności ograniczone do minimum
filarum.pl	od 100 do 5.000 zł	od 1 dnia do 30 dni	1936,3%	1000	Pierwsza pożyczka za darmo
Finansowe Posiłki	od 200 do 3.000 zł	od 10 do 30 dni	1958,47%	3000	Szybka pożyczka za 0 zł — RRSO 0%, minimum formalności, szybka decyzja
freezel.pl	od 100 do 5.000 zł	od 1 dnia do 65 dni	1297%	Co piata	m.in.: rejestracja przez serwisy społecznościowe
halo pożyczka	od 500 do 5000 zł	od 7 do 30 dni	1983,1%	2000	Pierwsza pożyczka za darmo
Hapi Pożyczki	od 800 do 15.000 zł	od 3 do 36 miesięcy	122,57%	—	Możliwość wybrania dnia, w którym rozpocznie się spłata pożyczki, jak długo będzie spłacana. Możliwość wstrzymania spłaty, tzw. „wakacje od spłat”
Incredit	od 800 do 10.000 zł	od 3 do 12 miesięcy	510,5%	—	Termin spłaty pożyczki dostosowany do możliwości i preferencji klienta
KasaTak.pl	od 100 do 10.000 zł	od 15 dni do 24 miesięcy	1974%	2000	Pożyczka za 0 zł dla nowych klientów Ferratum Bank. Decyzja w 15 minut, minimum formalności

Cd. tabeli 1

Przykłady RRSO dla wybranych pożyczek pozabankowych

Firma	Kwota pożyczki (max wysokość)	Okres kredytowania (spłaty)	RRSO [%] (przykład reprezentatywny)	Darmowa pożyczka [zł] — RRSO 0%	Informacje
lendon.pl	od 100 do 5.000 zł	od 5 do 45 dni	1958,27,9%	2500	Pierwsza pożyczka za darmo. Aby ubiegać się o pożyczkę, trzeba posiadać polskie obywatelstwo i mieć ukończone 21 lat
Lew Pożyczka	od 200 do 3000 zł	od 10 do 30 dni	1958,47%	3000	Pożyczasz 3000 zł oddajesz 3000 zł. Minimum formalności
Łatwy Kredyt.pl	od 100 do 3.000 zł	od 15 do 30 dni	1821,80%	1500	Pierwsza pożyczka za darmo. Pożyczka przyznawana osobom od 20. do 70. roku życia. Wymagane potwierdzenie numeru konta za pomocą przelewu bankowego
MoneyMan. pl	od 100 do 7.000 zł	od 2 do 9 miesięcy	741,96%	1500	Pierwsza pożyczka za darmo
Net Credit	od 300 do 5.000 zł	od 14 do 30 dni	674,24%	3000	Pierwsza pożyczka za darmo. Możliwość refinansowania pożyczki
Ofin. pl	od 100 do 10.000 zł	od 15 dni do 24 miesięcy	1974%	2000	Pierwsza pożyczka za darmo. Wymagania: wiek od 21 do 70 lat, wymagany dowód osobisty, własne konto bankowe, telefon. Decyzja w 15 minut, bez zbędnych formalności
POLOżyczka	od 300 do 5.000 zł	od 1 do 30 dni	1968,24%	1000	Pierwsza pożyczka za darmo. 100% online. Niewymagane żadne dokumenty
pożyczkaOK	od 1500 do 7.000 zł	od 6 do 30 miesięcy	261,54%	—	Wymagany wiek 25–80 lat, stałe źródło dochodu, stałe miejsce zamieszkania, pozytywna historia w BIK SA i Biurach Informacji Gospodarczej
pożyczka plus	od 200 do 8.000 zł	od 15 do 45 dni	1958,47%	Pierwsza pożyczka 2000 zł za 10 zł	Pożyczki są dostępne całkowicie przez Internet
pożyczkomat.pl	od 200 do 7.500 zł	od 7 do 35 dni	690,1%	1500	Pierwsza pożyczka za darmo. Pieniądze w 10 minut na konto. Dostępny 24 godziny na dobę. Minimum formalności
Provident	od 300 do 15.000 zł	od 3 do 36 miesięcy	506,29%	—	Wymagane: ukończone 18 lat, polskie obywatelstwo, ważny dowód osobisty, adres e-mail, aktualny numer telefonu komórkowego, rachunek bankowy, stały dochód
Ratka.pl	od 1000 do 10.000 zł	od 6 do 24 miesięcy	247,64%	—	Wymagane: 20–80 lat, PESEL, telefon komórkowy, stały dochód
Ratkomat.pl	od 1000 do 10.000 zł	od 6 do 24 miesięcy	118,44%	—	Warunkiem udzielenia pożyczki jest pozytywny wynik oceny zdolności kredytowej

Cd. tabeli 1

Przykłady RRSO dla wybranych pożyczek pozabankowych

Firma	Kwota pożyczki (max wysokość)	Okres kredytowania (spłaty)	RRSO [%] (przykład reprezentatywny)	Darmowa pożyczka [zł] — RRSO 0%	Informacje
SMART Pożyczka	od 200 do 7.000 zł	od 10 do 30 dni	1958,47%	3000	Pierwsza pożyczka za darmo. Dostępność 24 godz. online
sms365	od 200 do 3.000 zł	od 15 do 30 dni	1411%	—	Dla pierwszej rejestracji wymagany przelew w kwocie 1 gr w celu weryfikacji i potwierdzenia rachunku bankowego
SMS Kredyt	od 1.000 do 7000 zł	od 3 do 24 miesięcy	538,05%	—	—
Soho Credit	od 100 do 4.000 zł	od 1 do 30 dni	1410,3%	1000	Pierwsza pożyczka za darmo Celem podpisania umowy należy podać dane podstawowe (kwota pożyczki, preferowany okres spłaty), dane personalne, źródła dochodu oraz dokonać przelewu weryfikacyjnego
SuperCredit.pl	od 100 do 5.000 zł	od 3 do 30 dni	154,95%	—	
Super Grosz	od 1000 do 15.000 zł	od 2 do 48 miesięcy	811,05%	57,8% przy spłacie w 30 dni	Bez konieczności przesyłania dokumentów, potwierdzania dochodów i wykonywania przelewu weryfikacyjnego; trzy metody weryfikacji do wyboru: przelew groszowy, logowanie do konta lub czek Giro bez konieczności posiadania konta bankowego
Szybkagotówka.pl	od 100 do 6.000 zł	od 1 do 65 dni	1978%	6000	Pierwsza pożyczka za darmo. Wymagane: 18 lat, PESEL, konto bankowe, telefon komórkowy, e-mail. Weryfikacja w BIK, KRD, BIG InfoMonitor
Szybka Moneta	od 200 do 5.000 zł	od 5 do 30 dni	1564,08%	1000	Pierwsza pożyczka za darmo. Zwrotna opłata rejestracyjna wynosi 0,01 PLN
TANIKREDYT	od 200 do 6000 zł	od 1 dnia do 30 dni	1410,33%	3100	—
via sms	od 100 do 4.000 zł	od 7 do 30 dni	1334%	1500	Pierwsza pożyczka za darmo. Szybkie pożyczki z wypłatą środków nawet w 15 minut
Visset.pl	od 300 do 4000 zł	od 3 do 30 dni	1732%	1000	Pierwsza pożyczka za darmo. Potwierdzenie danych poprzez przelew weryfikacyjny w wysokości 1 zł. Możliwość odroczenia terminu spłaty pożyczki. Bezpłatne poręczenie do 30 dni
vivus.pl	od 100 do 7.500 zł	od 1 dnia do 30 dni	649,1%	3000	Pierwsza pożyczka za darmo. Za każdego znajomego, który zarejestruje się i otrzyma pożyczkę — 30 zł. Minimum formalności

Cd. tabeli 1

Przykłady RRSO dla wybranych pożyczek pozabankowych

Firma	Kwota pożyczki (max wysokość)	Okres kredytowania (spłaty)	RRSO [%] (przykład reprezentatywny)	Darmowa pożyczka [zł] — RRSO 0%	Informacje
Wandoo	od 300 do 5.000 zł	od 10 do 30 dni	1410,33%	2500	Pierwsza pożyczka nawet do 2500 zł
Wonga	od 50 do 10.000 zł	od 1 miesiąca do 24 miesięcy	328,03%	1500 zł za 10 zł	—
Zaliczka.pl	od 100 do 2.000 zł	od 15 do 30 dni	1971%	1000	Pierwsza pożyczka z RRSO 0%
Zaplo.pl	od 1000 do 10.000 zł	od 3 do 36 miesięcy	378,4%	—	Wniosek bez zbędnych dokumentów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie internetowych stron firm (oferty na 18.03.2018).

Tabela 2

Parabanki udzielające chwilówki online wraz z bazami, w których weryfikują dane klientów

Firma	BIG InfoMonitor (Biuro Informacji Gosp.)	KBIG (Krajowe Biuro Informacji Gosp.)	ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A.	Krajowy Rejestr Długów	BIK (Biuro Informacji Kredytowej)
Aasa	+	—	+	—	—
Alfa Kredyt	+	—	—	+	+
Banknot.pl	+	—	+	+	+
BIZ CREDIT	—	—	+	+	+
Cashper	—	—	+	—	—
Chwilówkomat.pl	+	—	+	+	+
Credit.pl	+	+	+	+	+
Credit Star	—	+	+	+	—
Ekspres Kasa	—	—	+	+	—
Ekspres Pożyczka	—	—	—	+	—
Extraportfel.pl	+	+	+	+	+
Ferratum Bank	—	—	+	+	—
Filarum	+	+	+	+	+
Finansowe Posiłki	+	—	+	+	—
Freezl.pl	+	—	—	+	—
halo pożyczka	+	—	+	+	+
Hapi Pożyczki	+	—	+	+	+
Incredit	+	—	+	+	+
KasaTak.pl	—	—	+	+	—
Kredito24	+	—	+	+	—
LendOn	+	—	+	+	+
Łatwy Kredyt	+	—	—	+	—
Money Man	+	—	+	+	+
NetCredit	+	—	+	+	+
Ofin.pl	—	—	+	+	—
Pandamoney.pl	+	—	+	+	+
POŁOżyczka	—	+	—	+	—
pożyczkaOK	+	—	+	+	+
Pożyczka Plus	—	—	+	+	+
Pożyczkomat.pl	+	—	+	+	+

Cd. tabeli 2

Parabanki udzielające chwilówki online wraz z bazami, w których weryfikują dane klientów

Firma	BIG InfoMonitor (Biuro Informacji Gosp.)	KBIG (Krajowe Biuro Informacji Gosp.)	ERIF Biuro Informacji Gospodarczej S.A.	Krajowy Rejestr Długów	BIK (Biuro Informacji Kredytowej)
Provident	+	—	+	+	+
Ratka.pl	+	—	+	+	—
Ratkomat.pl	+	—	+	+	+
Smart Pożyczka	+	—	+	+	—
sms365	+	—	—	+	+
SMS Kredyt	+	—	+	+	+
Soho Credit	+	+	+	+	+
Super Grosz	+	—	—	+	+
Super Credit	+	—	+	+	—
Szybkagotówka.pl	—	—	—	+	+
Szybka Moneta	+	—	+	+	+
Tani Kredyt	—	+	—	—	+
via sms	+	—	+	+	+
Vivus	+	+	+	+	+
Wandoo	+	—	+	+	+
Wonga	+	—	+	+	+
Zaliczka.pl	+	+	+	—	—
Zaplo.pl	+	—	+	+	+

Źródło: Opracowanie własne na podstawie warunków umowy i regulaminu pożyczki wybranych firm (18.03.2018, 25.03.2018).

Liście Ostrzeżeń Publicznych Komisji Nadzoru Finansowego. Na rynku działają też parabanki o pewnej „renomie”, cieszące się zaufaniem wielu klientów. Aby zadbać o bezpieczeństwo klientów firm pozabankowych i wyeliminować liczne nadużycia z ich strony, rząd postawił sobie za cel priorytetowy uregulowanie działalności tego typu firm i wprowadził wiele zmian, z których najważniejszą była ustawa antylichwiarska (weszła w życie 11.03.2016). Kolejne zmiany poprawiające bezpieczeństwo konsumentów na rynku pozabankowym prawdopodobnie zostaną wprowadzone jeszcze w tym roku. Przeprowadzone zmiany zwiększyły zaufanie publiczne do instytucji pozabankowych i spowodowały wzrost ich popularności. Parabanki oferują interesujące propozycje pożyczek dla osób, które mają problemy finansowe i nie otrzymają kredytu w banku, a także dla tych, którym zależy na szybkim i nieskomplikowanym załatwieniu sprawy. Jednak ceną za takie ułatwienia jest wysokie oprocentowanie, a także różnego typu dodatkowe koszty i prowizje, które podwyższają całkowity koszt pożyczki (Judaszowesrebrniki.pl, 2014).

Świadczące usługi na polskim rynku finansowym parabanki (firmy pożyczkowe) można oceniać zarówno pozytywnie, jak i negatywnie. Niewątpliwie do pozytywnych stron ich działalności zaliczyć należy szybkość i uproszczone procedury uzyskania pożyczki (cechujące się ograniczeniem formalności do nieodzownego minimum). Pożyczkę może otrzymać w zasadzie każdy klient, bez oceny jego wypłacalności, nawet wpisany do któregoś z BIG lub BIK, co nie oznacza, że parabanki nie sprawdzają swoich klientów, jednakże wpis do rejestru nie stanowi przeszkody w udzieleniu świadczenia. Wy-

starczające jest jego deklarowane oświadczenie finansowe, z którego nawet rezygnuje część firm. Dodatkowym udogodnieniem jest zawieranie umowy drogą elektroniczną.

Do negatywnych stron działalności parabanków zaliczyć można wysoki koszt uzyskania przez klienta pożyczki oraz ryzyko finansowe, jakie ponieść może klient w związku z jej nieterminową spłatą. Pobierane przez parabanki dodatkowe opłaty administracyjne (koszty prowizji, opłata przygotowawcza i koszty związane z obsługą domową) oraz obowiązkowe składki ubezpieczeniowe obok odsetek od pożyczek ustalanych w dopuszczalnej przez przepisy wysokości powodują, że w sumie koszt takiej pożyczki czy kredytu jest o wiele wyższy od podobnych usług świadczonych przez banki.

Przytoczone w artykule wskaźniki RSSO z parabanków wskazują, że ich wartości procentowe w skali roku mogą osiągać wartości czterocyfrowe w granicy dochodzącej do 2000.

Klient podejmujący decyzję skorzystania z oferty parabanku winien dokonać oceny, czy warto ponieść taki koszt pożyczki za oferowane udogodnienia proceduralne i formalne jej otrzymania. Do podjęcia takiej decyzji niezbędna jest wiedza, którą może zapewnić jedynie edukacja ekonomiczna, gdyż wiele mówi się o konieczności dokładnego czytania treści umowy pożyczki, jednak nadal niewiele osób czyta to co podpisuje. Edukację ekonomiczną wzorem Hongkongu należałoby zacząć już w przedszkolu. W umowie należy zwrócić uwagę na następujące kwestie (Judaszowesrebrniki.pl, 2014):

1) zapis o możliwości odstąpienia od umowy — każda umowa powinna zawierać taki zapis, jednak mogą wystąpić różne terminy, od 24 godzin do tygodnia;

2) warunki wcześniejszej spłaty i możliwe korzyści z nich wynikające, np. umorzenie części prowizji lub odsetek. Brak takiego zapisu oznacza, iż firma działa niezgodnie z prawem;

3) warunki i możliwość przedłużenia okresu spłaty pożyczki (co jest istotne dla osób z niestabilną sytuacją finansową) oraz koszty przedłużenia terminu spłaty;

4) całkowity koszt pożyczki, co obejmuje RRSO (rzeczywistą roczną stopę oprocentowania), jaka jest wysokość wszystkich prowizji, odsetek, ile wynoszą dodatkowe opłaty pobierane, np. za przypomnienie o niespłaconej pożyczce.

Warto również wcześniej zapoznać się, na jaką kwotę można liczyć.

Aby skorzystać z oferty firmy pożyczkowej, należałoby mieć świadomość, jaki produkt się wybiera i z usług jakiej

firmy się korzysta. Należy brać pod uwagę firmy sprawdzone, działające na rynku od dłuższego czasu, cieszące się dobrymi opiniami. Chwilówki udzielane są na krótki okres i trzeba brać pod uwagę konieczność szybkiej ich spłaty. Wbrew powszechnemu przekonaniu, że jest to ratunek dla osób w trudnej sytuacji finansowej, przeznaczone są one dla klientów, którzy mają stały i odpowiednio wysoki dochód, mogących zwrócić pożyczkę w terminie. Podobnie jak w banku wysokość zaciągniętej pożyczki musi być dostosowana do możliwości finansowych klienta. Jak już wspomniano zbyt wysoka kwota pożyczki, nie weryfikowanie klienta w BIG może doprowadzić do wpędzenia pożyczkobiorcy w spiralę długów, z której nie będzie mógł się uwolnić.

¹ Obecnie te propozycje są już ujęte w:

Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim Dz.U. 2019 poz. 1083 t. j. art. 59e–59i, art. 59a–59d, art. 59a, art. 9, art. 36a.; a także Ustawa z dnia 15 marca 2019 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2019 poz. 875, art. 3g;

² Rolowanie oznacza spłatę jednego długu kolejnym. Opłacalne jest tylko dla jednej strony umowy — banku bądź prywatnej firmy pożyczkowej.

³ Prokuratora prowadziła postępowanie przeciwko spółce od listopada 2013 r. do 17.07.2017 r.

Bibliografia

Literatura

- Alexjones.pl (2016). *Ustawa antylichwiarska a chwilówki — zmiany dla konsumentów i parabanków*, <http://alexjones.pl/aj/aj-inne/item/92190-ustawa-antylichwiarska-a-chwilowki-zmiany-dla-konsumentow-i-parabankow> (03.03.2018).
- Alexjones.pl (2018). *Najpopularniejsze chwilówki online*. <http://alexjones.pl/aj/aj-inne/item/123951-najpopularniejsze-chwilowki-online> (03.03.2018).
- Drozd, A. (2016). *Polacy biorą pożyczki pod wpływem chwili*. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Polacy-biora-pozyczki-pod-wplywem-chwili-730-4598.html> (03.03.2018).
- Dudzińska, A., Minorczyk-Cichy, A. (2014). *Tak działają parabanki. Spowiedź człowieka, który doprowadził do ruiny całe rodziny*. <http://www.dziennikzachodni.pl/artykul/3315928,tak-dzialaja-parabanki-spowiedz-czlowieka-ktory-doprowadzal-do-ruiny-cale-rodziny,id,t.html> (03.03.2018).
- Jenczelewska, J. (2013). *Amber Gold nie nauczył. Obietnica podejranej pożyczki bywa początkiem finansowej ruiny*. <https://dziennikzachodni.pl/amber-gold-nie-nauczyl-obietnica-podejranej-pozyczki-bywa-poczatkciem-finansowej-ruiny/ar/c3-984652> (17.8.2019).
- Kisiel, M. (2016). *Wkrótce nowe prawo — ile będzie mogła kosztować pożyczka?* <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Wkrotce-nowe-prawo-ile-bedzie-mogla-kosztowac-pozyczka-7323838.html> (03.03.2018).
- Judaszowesrebrniki.pl (2016a). *Kredyty na oświadczenie o dochodach online*. <https://judaszowesrebrniki.pl/kredyty-na-oswiadczenie-o-dochodach-online> (03.03.2018).
- Judaszowesrebrniki.pl (2016b). *Szybkie pożyczki ratałne*. <https://judaszowesrebrniki.pl/szybkie-pozyczki-ratalne> (3.03.2018).
- Judaszowesrebrniki.pl (2017a). *Parabanki i regulacje prawne*. <https://judaszowesrebrniki.pl/parabanki-i-regulacje-prawne> (03.03.2018).
- Judaszowesrebrniki.pl (2017b). *Pożyczki przez internet — nie takie groźne jak je rysują*. <https://judaszowesrebrniki.pl/pozyczki-przez-internet-nie-takie-grozne-jak-je-rysuja> (03.03.2018).
- Judaszowesrebrniki.pl (2019). *Pożyczki chwilówki bez BIG, BIK lub KRD*. <https://judaszowesrebrniki.pl/pozyczki-chwilowki-bez-big-bik-lub-krd> (10.07.2019).
- Narodowy Bank Polski (2018). *Parabank*. <https://www.nbportal.pl/slownik/pozycje-slownika/parabank> (3.03.2018).
- Pożyczkaportal.pl (2016). *Na czym polega sukces pożyczek pozabankowych*, <https://pożyczkaportal.pl/na-czym-polega-sukces-pozyczek-pozabankowych/> (3.03.2018).
- Rp.pl (2017). *Prokuratorskie pozwy w imieniu klientów parabanku Pożyczka Gotówkowa*. <http://www.rp.pl/Prawo-kanne/308179952-Prokuratorskie-pozwy-w-imieniu-klientow-parabanku-Pozyczka-Gotowkowa.html> (3.03.2018).
- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (2016). *Reklamy kredytów konsumenckich — decyzje UOKiK*. https://www.uokik.gov.pl/aktualnosci.php?news_id=12283 (18.03.2017).
- Ziemia, S. (2017). *Ustawa Antylichwiarska w praktyce*. <https://rekinfinansow.pl/ustawa-antylichwiarska> (18.03.2018). <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/dzienne/stopy.htm> (10.07.2019).
- Ustawa z 29.08.1997 r. — Prawo bankowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 2187 ze zm.).
- Ustawa z 5.08.2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1537)
- Ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2019 r. poz. 1083 ze zm.).